

Ηλίας Νεοκλέους και Σία ΔΕΠΕ, Ex Tempore. Τα κυριότερα νομοθετήματα όλων των κλάδων του Κυπριακού δικαίου. Νομολογία κατ' άρθρο*

Ηλίας Νεοκλέους και Σία ΔΕΠΕ, 2022, σ. 1739

*Μνήμη Ανδρέα Νεοκλέους***

1. Η ομιλία/βιβλιοπαρουσίασή μου δεν είναι ex tempore (δανείζομαι από τον ευφυέστατο τίτλο του εξαιρετικού αυτού βιβλίου της δικηγορικής εταιρίας Ηλίας Νεοκλέους), σκεπτόμουνα όμως ποια λέξη ή, έστω, ποια φράση αποδίδει –μια λέξη– την εποχή που ζούμε, παγκόσμια, συνολικά, in globo: αρχικά σκέφτηκα ‘avaritia mala est’ (η απληστία είναι κακή), αλλά ο αφορισμός αποδίδει μόνο μερικά την παγκόσμια κατάσταση και, σε κάθε περίπτωση, ισχύει διαχρονικά. Κατέληξα –και μου πήρε χρόνο– στη λέξη ‘interregnum’ που σημαίνει μεσοβασιλεία. Η έννοια αυτή τα ενσωματώνει όλα, πιστεύω, την κυρίαρχη πολιτική κατάσταση και, προφανώς, οριοθετεί το λόγο για τις διαρκείς αγχωτικές αλλαγές και αναθεωρήσεις στο νομικό πεδίο.

2. ‘Interregnum’, η έννοια αποδίδει επιτυχώς και την ιστορία της Κύπρου, του τρίτου μεγαλύτερου νησιού της Μεσογείου, μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία. Η Σικελία και η Σαρδηνία είναι σημαντικά νησιά βέβαια, η Κύπρος ήταν και είναι το μήλον της έριδος. Και όχι μόνο, υποχρεωτικά, για γεωπολιτικούς λόγους. Πάντως όχι για τον Μάρκο Αντώνιο όταν την έδωσε στην Κλεοπάτρα. Στην ίδια κατεύθυνση σκέψης, ότι τα ιστορικά γεγονότα δηλαδή δεν είναι μονοσήμαντα, άλλοι ήταν οι λόγοι, προφανώς, που ήρθαν οι Ναΐτες στην Κύπρο, άλλοι οι λόγοι για τους οποίους ήρθε, στο πρώτο μάλιστα ταξίδι, ο πιο σημαντικός operative του χριστιανισμού, ο Απόστολος Παύλος. Το αν είδε τον αγέλαστο τετραήμερο Λάζαρο δεν είναι προσδιοριστικό, το ότι ήρθε στην Κύπρο είναι καταλυτικό. Συγκεκριμένα, η Κύπρος είναι το πρώτο κράτος στον κόσμο με κυβερνήτη Χριστιανό.

3. Επιστροφή στη βιβλιοπαρουσίαση του Ex Tempore. Το έργο είναι ογκώδες: 1739 σελίδες, με προλόγους του Γενικού Εισαγγελέα της Κύπρου κ. Γεωργίου Σαββίδη, της Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως της Κύπρου κυρίας Στέφης Δράκου, του Προέδρου του Παγκυπρίου Δικηγορικού Συλλόγου κ. Χρίστου Κληρίδη και του Προέδρου της δικηγορικής εταιρίας Νεοκλέους κ. Ηλία Νεοκλέους. Ως προς τη δομή του έργου, μπορούν να λεχθούν τα ακόλουθα: εν αρχή είναι το Σύνταγμα, βέβαια, του 1960, εν συνεχεία παρουσιάζονται οι θεμελιώδεις νόμοι στην πολιτική δικονομία (πρώτη λέξη αλφαβητικά, πρώτος ορισμός ήδη από το 1960 τι εστί αγωγή, ήδη πριν από την ακίνητη περιουσία), το ποινικό δίκαιο, το διοικητικό, οι συμβάσεις και οι αδικοπράξεις, το οικογενειακό και το κληρονομικό δίκαιο, τα ακίνητα, το εταιρικό και πτωχευτικό δίκαιο, το εργατικό δίκαιο, τέλος, το δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων. Το Ex Tempore είναι ένα βιβλίο συνοπτικό στην πληρότητά του, με τα θεμελιώδη νομοθετικά κείμενα της Κύπρου, με παραπομπές στη νομολογία και στη βιβλιογραφία.

4. Είναι εξαιρετικά εύχρηστο εργαλείο. Πως το ξέρουμε; Γιατί είναι εύχρηστο; Διότι βρίσκεις αυτό που χρειάζεσαι και το βρίσκεις γρήγορα. Με αναλυτικά περιεχόμενα και πλούσιο αλφαβητικό ευρετήριο.

5. Στην εποχή της εξειδίκευσης και της τεχνολογίας (μπορείτε να ζήσετε μία ημέρα χωρίς το κινητό σας και το internet;), σε τι αποσκοπεί ένα έργο με όλους τους θεμελιώδεις νόμους της Κύπρου; Πέραν του ότι προφανώς είναι χρήσιμο για το νομικό μικρόκοσμο (δικαστές, δικηγόρους στην Κύπρο και εκτός Κύπρου, Πανεπιστήμια- είναι εξαιρετικά σημαντικό αυτό που γίνεται στην Κύπρο με τα πανεπιστήμια), νομίζω ότι το βιβλίο απαντάει επιτυχώς στον αφορισμό 'avaritia mala est' (οι αφορισμοί, ομολογουμένως, αποκρυσταλλώνουν την αλήθεια ακριβώς επειδή αποκλείουν την πολυπλοκότητά της). Τούτο διότι δεν υπάρχει μεγάλη ιδέα ή σημαντική εξέλιξη που να μην γεννήθηκε στον κόσμο των ιδεών. Στον κόσμο των ιδεών, όχι στον κόσμο του κέρδους και του χρήματος. Γι' αυτό και μια μεγάλη δικηγορική εταιρία αφιέρωσε χρόνο για πνευματικό έργο, για έργο προσφοράς και δη ανιδιοτελώς. Είναι αυτοτελώς αξιοσημείωτο, ότι μία δικηγορική εταιρία έχει το όραμα της προσφοράς στην ανάπτυξη του επιστημονικού νομικού έργου στην Κύπρο. Δεν είναι ο κανόνας.

6. Τώρα στα εισαγωγικά ανέφερα, κάπως αφοριστικά, ότι το δίκαιο γνωρίζει διαρκείς αγκυλικές αλλαγές και αναθεωρήσεις. Υπάρχουν αρκετές στιγμές στη δικηγορία και στην επιστήμη μου που ασχολούμαι πιο πολύ με το ποια διάταξη εφαρμόζεται και πότε, το διαχρονικό δίκαιο έχει γίνει αυτοτελώς σημαντικό, παρά με το περιεχόμενο της διάταξης. Σ' αυτή την κατεύθυνση σκέψης, αυτή της σημασίας της διαρκούς εξέλιξης του δικαίου, αν διαβάσει κανείς προσεχτικά το Ex Tempore θα διαπιστώσει ήδη τα πρωτογενή στοιχεία του αγγλικού δικαίου, εν συνεχεία τη διαρκή αναθεώρηση. Για παράδειγμα, δε νομίζω ότι χρειάζεται να επιχειρηματολογήσω από το που έλκει την καταγωγή του ο θεσμός του Γενικού Εισαγγελέα της Κύπρου. Χρειάζεται όμως να επισημανθεί – και είναι ένα μόνο από τα πολλά παραδείγματα που θα μπορούσα να αναδείξω - ότι όταν ο νομικός από την ηπειρωτική Ευρώπη διαβάζει ότι χρειάζεται άδεια του δικαστηρίου και καλό αγώγιμο δικαίωμα για επίδοση εκτός Κύπρου, για συνοπτική απόφαση (summary judgment), για πληρωμή στο δικαστήριο (payment into court), για αποκάλυψη (discovery), για τα ακίνητα writ of possession, για τα κινητά writ of delivery, διαβάζει αγγλικό δίκαιο. Παράλληλα, ο ίδιος νομικός για να επιδώσει εκτός Κύπρου εφαρμόζει, πλέον, κανονισμό 2020/1784 που σημαίνει, πέρα και πάνω από το καλό αγώγιμο δικαίωμα, πραγματική επίδοση απευθείας ταχυδρομικά με συστημένη επιστολή με απόδειξη παραλαβής ή με άλλο ισοδύναμο έγγραφο ή με ιδιωτικό courier ή ηλεκτρονική επίδοση, εφόσον και μόνο ο παραλήπτης έχει δώσει γενική ή ειδική συγκατάθεση. Αν πάλι –για να ξεφύγω λίγο από τα δικονομικά– είμαι Κύπριος, νομικός ή όχι δεν έχει σημασία, και η σύζυγός μου έχει φύγει με το παιδί και μένει στη μητέρα της στην Ιρλανδία, πρέπει όχι μόνο πλέον να κερδίσω στα ασφαλιστικά μέτρα, αλλά και να έχω απόφαση επί της ουσίας του δικαιώματος επιμέλειας για να επιστραφεί το παιδί μου. Το κυπριακό οικογενειακό δίκαιο, το οποίο δεν πείραξαν οι Οθωμανοί, διαμορφώνεται πλέον και αναθεωρείται διαρκώς με βάση τα ευρωπαϊκά νομικά facta (κανονισμοί 2019/1111, 4/2009, 2016/1103 και 1104, νομολογία του Λουξεμβούργου αλλά και του Στρασβούργου). Επιβεβαιώνεται, θεωρώ, το εύστοχο του όρου 'interregnum'. Για την Κύπρο και τα θεμελιώδη νομικά δεδομένα της. Για όλους μας.

Ιωάννης Στ. Δελικωστόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Δικηγόρος στον Άρειο Πάγο

* Βιβλιοπαρουσίαση που έγινε στο ξενοδοχείο Parklane της Λεμεσού στις 28 Σεπτεμβρίου 2022.

** Ο Ανδρέας Νεοκλέους, διακεκριμένος νομικός, υπήρξε ο οραματιστής του συγγράμματος *Ex Tempore*. Η συγγραφική ομάδα του βιβλίου εργάστηκε με αφοσίωση κάτω από την ακούραστη και διαρκή καθοδήγησή του. Η πίστη του Ανδρέα Νεοκλέους στην αξία της επιστημονικής συγγραφής ήταν αδιαμφισβήτητη. Πίστευε στις αξίες και στη δύναμη του κόσμου των ιδεών.

Sakkoulas-Online.gr - Εκτύπωση σελίδων για προσωπική χρήση του συνδρομητή Ιωάννης Δεληκωστόπουλος